25.11.2025

Eduskunnan tarkastusvaliokunta
Tanja Kirjavainen
Tarkastusvaliokunta@eduskunta.fi

Asiantuntijalausunto nuorten mielenterveys- ja päihdepalvelujen saatavuudesta, saavutettavuudesta ja yhteensovittamisesta

HEL 2025-018309 T 00 01 06

Eduskunnan tarkastusvaliokunta on pyytänyt kirjallista asiantuntijalausuntoa Helsingin kaupungin Psykiatrialta nuorten mielenterveys- ja päihdepalvelujen saatavuudesta, saavutettavuudesta ja yhteensovittamisesta. Lausunto annetaan tarkastuskertomuksen ja siinä esitettyjen suositusten perusteella.

Helsingin kaupungin mielenterveyspalvelut perustuvat portaittaiseen palvelujärjestelmään. Terveys- ja hyvinvointikeskusmallissa on saman katon alla kaiken ikäisten perusterveydenhuollon mielenterveyspalvelut sekä aikuisten psykiatrinen erikoissairaanhoito. Jokaisella Helsingin terveysasemalla on myös mielenterveys- ja päihdetyön sairaanhoitajien vastaanotot. Nuorisoikäisille keskivaikean psykiatrisen oirekuvan omaaville nuorille tarjotaan palvelua Nuorten erityisvastaanotoilla.

Palveluihin pääsee terveydenhuoltolain edellyttämällä tavalla ja hoito- ja terapiatakuun asettamissa aikarajoissa.

Koulu- ja opiskeluterveydenhuolto tukevat nuorten mielenterveyttä, tuottavat psykologipalveluja sekä ehkäisevää päihdetyötä ja toteuttavat varhaista puuttumista jo ennen ongelmien syntymistä. Helsinki perusti vuonna 2019 matalan kynnyksen mielenterveyspalvelun (ns. Miepit), joita toimii neljä eri puolilla kaupunkia. Miepit tukevat nuoria mm. elämän kriiseissä tarjoamalla lyhytinterventioita. Vuoden 2026 alusta Helsinki käynnistää uuden mielenterveyspalvelun (Ns.Nova-tiimi) vaikeammin oireileville nuorille. Tällä vastataan todettuun palveluvajeeseen.

Nuorisoikäisille kohdennetuissa päihdepalveluissa työ on monilta osin kohdistunut korjaaviin palveluihin ennalta ehkäisevien palvelujen sijaan. Jos nuoren päihteidenkäyttö on säännöllistä, päihteettömyyttä tukevia interventiota tulee tehdä nuoren kehityspsykologisena herkkyysaikana, 13-17- vuotiaana, jolloin myös päihdetyö on tuloksellisinta. Tämän ennalta ehkäisevän hoidon kehittämiseen Helsinki tähtää tulevaisuudessa.

Helsingissä nuorille kohdennettuja mielenterveyspalveluita tarjotaan 24 ikävuoteen asti. Palveluiden alaikäraja on 13 vuotta. Nuoret 13-17-vuotiaat ovat mielenterveysoireilun hoidon kannalta herkkyysiässä. Alle 18- vuotiaiden hoidon painopisteenä on hoitoallianssi vanhempien kanssa.

Nuorten erityisvastaanottojen palvelu halutaan keskittää tälle ikäryhmälle. Nuorille aikuisille on suunnitteilla kehittää oma hoitopolkunsa, jossa otetaan huomioon nuorten aikuisten hoidon erityspiirteet ja tarpeet. Hoitopolulla nuorille aikuisille tarjotaan eritysesti heille räätälöityjä yksilö- ja ryhmäinterventioita.

Helsingin kaupungin Psykiatria käyttää ostopalveluja niukasti. Pilottina toteutettiin lyhytpsykoterapian palvelusetelipalvelu haastavasti oireileville nuorille, kokeilua seurattiin tiiviisti. Myös perheneuvoiloihin on hankittu lastenpsykiatreja ostopalveluna ylilääkärin valvonnassa. Ostopalveluja käytettäessä tulee varmistaa hoitovastuun säilyminen julkisella sektorilla.

Hoidon katkokset sen kriittisissä kohdissa, kuten siirryttäessä nuoruusiästä aikuisikään tai erikoissairaanhoidosta avohoitoon, ovat ongelmakohtia, joita seurataan ja katkoksiin puututaan. Siirtymäkohdissa hoidon yhteensovittaminen ja hoidon jatkuvuuden varmistaminen on helpompi toteuttaa, kun sekä päihde- että mielenterveyspalvelut ovat samassa organisaatiossa, kuten Helsingin kaupungilla. Palvelujen selkeä integraatio vastuutahon sisällä lisää käytännössä hoidon vaikuttavuutta ja jatkuvuutta. Keskeistä on, että Helsinki tarjoaa kuntouttavaa asumista omana palvelunaan mielenterveyskuntoutujille.

Kehitteillä oleva nuorten aikuisten hoitomalli vastaa nuorisoiästä aikuisikään siirtymisen haasteisiin. Siirtyminen vahvemman tuen yksiköstä kevyemmän tuen yksikköön on nivelkohta, jossa nuoren hoidon jatkuvuus tulee varmistaa. Yhteistyötä tehdään Helsingin kaupungilla myös

HUS Psykiatrian kanssa säännöllisesti tapahtuvin seuranta- ja yhteistyökokouksin.

Helsingin kaupungilla on 13-17-vuotiaille omana toimintana sekä nuorisopsykiatrista erikoissairaanhoitoa että perusterveydenhuoltoa. HUS tuottaa tertiääritason nuorisopsykiatrisia palveluja. HUS palauttaa lähes 60% Helsingin lähetteistä. Yhteistyötä perusterveydenhuollon ja HUS:n tuottaman erikoissairaanhoidon välillä tulee tarkastella jatkuvasti ja määritellä yksityiskohtaisemmin yliopistosairaalan tuottamat tertiääripalvelut. Roolin tulee olla muutakin kuin konsultatiivinen. Tertiääritason rooli määrittyy liiaksi tertiääritasolta käsin eikä perustason potilasryhmien tarpeista käsin. Tarjottavat hoitomenetelmät ovat suurelta osin samat.

Yhteistyö on yliopistosairaalan ja perustason kanssa ensiarvoisen tärkeää. Erikoissairaanhoidon palveluissa toteutetut merkittävät hoitotarjonnan muutokset tulee neuvotella perustason kanssa.

Tietojärjestelmiin ja kirjauskäytäntöihin liittyvät ongelmat suhteessa potilastietojärjestelmiin ovat todellisia. Terveydenhuoltohenkilöstö on vahvasti tietojärjestelmien kehittämisen kannalla ja näkee niiden kehittämistarpeen. Tietojärjestelmiä tuottavien yritysten kyky vastata esiintuotaviin ongelmiin on hidasta. Näin ollen terveydenhuollon yksiköt ovat pyrkineet itse kehittämään tilastointi- ja seurantamenetelmiä tasalaatuisen seurantatiedon tuottamiseksi.

Hoitotakuun seurannan ja tulkinnan yhdenmukaistaminen hyvinvointialueilla tulee olla näkemyksemme mukaan ehdoton päämäärä.

Lisätiedot

Laura Simoila, ensilinjan palvelujen päällikkö
puhelin: 09 310 25616, laura.simoila@hel.fi

Liitteet

1 Kuulemis- ja lausuntopyyntö 19.11.2025

25.11.2025

Juha Jolkkonen
sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialan toimialajohtaja

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu.